

Karolinum zasvěcené vědě: konference Primus Day popáté

17.1.2024 - Marcela Uhlíková, Jan Velinger | Univerzita Karlova

V letošním roce se děje již poosmé, že mladí a perspektivní - vědkyně a vědci - získávají na realizaci projektů finanční podporu od své alma mater. Prostřednictvím grantu Primus, udělovaného od roku 2017, tak Univerzita Karlova stačila podpořit celkem již 162 špičkových vědeckých skupin a laboratoří, přičemž v letos je jich rovná dvacítká.

Přiblížit ostatním - i těm, kteří svůj první vědecký grantový „zářez“ teprve vyhlízejí - vedle slastí i náročnost cesty vedoucí k získání ERC grantů UK či grantu Primus, přišla 16. ledna 2024 do Vlasteneckého sálu pětice úspěšných: dva ekonomové a tři biologové. Na Karlovce se konal pátý ročník konference *Primus Day*.

Úvodní slovo, mající těžiště v představení grantové soutěže *Primus*, patřilo profesoru Ladislavu Křišťoufkovi, prorektoru pro vědeckou a tvůrčí činnost UK. Představoval, povzbuzoval a motivoval a současně celým programem zaměřeným na „zhmotnění snů“ provázel. Ostatně, i jemu se v roce 2019 podařilo v soutěži *Primus* uspět, a to s projektem *Behaviorální finance a makroekonomie: Nové pohledy pro hlavní proud*.

„Program *Primus* je podporou odvážného výzkumu, který může vést k průlomovým objevům v příslušných oborech. Pokud máte silný návrh, Univerzita Karlova je ochotna podstoupit riziko a poskytnout finanční prostředky, které v ideálním případě přinesou plody v podobě dokončeného projektu. Díky mnohem menší byrokracii umožňuje *Primus* výzkumným pracovníkům vydat se různými směry a rozhodně i mimo vyšlapané cesty výzkumu v medicíně, přírodních, společenských a humanitních vědách,“ uvedl mimo jiné prorektor Křišťoufek.

A přidal i pár čísel: „Jedním z požadavků je, aby 50 procent finančních prostředků ve výši až čtyř milionů korun (asi 170 tisíc eur ročně) musí hradit příslušná fakulta. Pokud se nepodaří zajistit závazek fakulty, znamená to, že projekt nebude realizován a nebude mít žádnou šanci na pokračování. Úspěšnost i přes vnímané vyšší riziko není vůbec špatná, neboť v medicíně je to 25 procent, v přírodních vědách 43 procent a ve společenských a humanitních vědách dosahuje 32 procent.“

Grantoví ekonomové

Profesor Filip Matějka ze CERGE-EI je nejen český ekonom, který s využitím ekonomických teorií dokáže vysvětlit chování státu a lidí v něm. Patří mu též nejedno prestižní ocenění (Cena Neuron pro mladé vědce, r. 2016) a stal se jedním z prvních českých vědců, kteří získali ERC grant (r. 2015).

Magazín *Forum* samozřejmě se chtěl dozvědět, zda má ekonom Matějka svůj „recept“ na úspěch: „Vlastně jsem nikdy o úspěch v nějaké kariéře moc nestál. Zato jsem párkrát narazil na téma, které mě hodně zajímalo a přišlo mi dost důležité. Pak se pracuje samo. Tudíž tvrdím: je těžké se donutit k maximálnímu dlouhodobému výkonu jen kvůli kariéře,“ přiznal mimo jiné znalec ekonomiky nepozornosti.

Na akci zasvěcené mladé vědě vystoupil i další úspěšný zástupce CERGE-EI, ekonom Ole Jann, který podporu *Primus* získal v roce 2020 na projekt *Odhalování informací a soukromí v době všeobecné informovanosti*. Bývalý oxfordský postdok vyzval uchazeče s nápady, aby využili nabídky, a uvedl, že

Primus mu umožnil vybudovat výzkumnou skupinu navzdory omezením pandemie, kdy byla komunikace z velké části online. Ale svoboda a zaměření programu *Primus* byly podle něj celkově největším přínosem. Proto vyzval potenciální zájemce, aby byli odvážní a nenechali se zastrašit tím, jak investovat použité peníze.

Úspěšná sekce biologická

Vědcem, který s podporou grantů ERC s výzkumným týmem řeší tajemství kolem rostlinného hormonu auxin, je Matyáš Fendrych. I biolog zabývající se buněčnými procesy prozradil klíč k úspěchu: „Je dobré, když před podáním grantové přihlášky máte dobře rozmyšleno, čemu se opravdu chcete věnovat. A pak už nedělat kompromisy, věnovat se skutečně tomu, v čem se cítíte silní a co vás zajímá. Jedině tak se stanete autentičtější, text se vám bude daleko lehčeji psát a při pohovoru budete působit přesvědčivěji. Dost podstatnou roli, dle mého, hrají vědecké články, které se vám podařilo publikovat v rámci týmu.“

Klára Hlouchová získala podporu *Primus* v roce 2020 na výzkum syntetických proteinových sekvencí *in vivo*. Jak říká, v jejím případě bylo především najít správné pracoviště, kde ji v žádosti o *Primus* podpořili a byli ochotni se na kofinancování podílet. Našla jej v Biotechnologickém a biomedicinském centru Akademie věd a Univerzity Karlovy (BIOCEV). „Zřejmě ve mě nějak věřili,“ říká dnes s úsměvem.

Ohledně mezinárodních grantů je prý důležité nebát se: „Zejména u výzev s nízkou úspěšností je důležité vytrvat, a to i v případě neúspěchu. Důležité je nebýt přizemní. Každá grantová výzva je jiná: zatímco u některých se očekává v podstatě polovina práce hotova v rámci předběžných dat, jinde naopak chtějí financovat zcela inovativní a riskantní projekty, jež se týkají zcela nových, neprozkoumaných vědeckých vod,“ radí úspěšná řešitelka vědeckých výzev.

Jan Dobeš, který se svou výzkumnou skupinou na Přírodovědecké fakultě UK zkoumá imunitní buňky, obdržel *Primus* v roce 2021. I jeho se magazín *Forum* zeptal, kudy k úspěšnému grantu: „Myslím, že v tomhle má každý svou vlastní zkušenost, která je do značné míry nepřenositelná. Těžko asi najít jen jednu věc, jde o mix určité připravenosti – musíte mít dobře našlápnuto, mít zajímavé nápady a výsledky a zároveň mít velkou dávku štěstí. To vše asi vždy může pomoci pro získání grantu. Ale nějaký univerzální recept opravdu těžko hledat...“

Získání grantu je zodpovědnost

„Věda je založena na podpoře iniciativy jednotlivců. Tudiž nemůže jít o demokratické uspořádání a rozhodování. Neplatí, že čím více peněz do ní investujete, tím lepších výsledků ve vědě dosáhnete. Finance je třeba rozdělit těm, kdo jsou schopní je efektivně využít: přijít s originálními nápady a rozvinout svůj talent ve prospěch všech. Prospěch všech bych podtrhl. Je tedy jasné, že nejde o vytváření elitářské skupiny a že vědce nedělíme na držitele a ‘nedržitele’ ERC grantů,“ říká profesor Zdeněk Strakoš z Matematicko-fyzikální fakulty UK.

Držitel celé řady prestižních ocenění je u hodnocení ERC grantů od samého počátku v roce 2017. Tvrdí, že získání ERC grantu je především zodpovědnost: „Zavazuje držitele ke službě. Vychází z biblického pravidla: *Kdo chce být z vás největší, ať slouží všem*. Udělení ERC grantu skutečně představuje převzetí břemene zodpovědnosti za rozvoj daného oboru. Kdo to nezkusil, vůbec nemá potuchy, jak náročná služba to je.“

Chtěli jsme vědět, zda jsou mladí vědci z Karlovky dostatečně zvědaví: „Zvědavost je pouze jedna důležitá část, a sice ta počáteční. Žadatelé o grant vědí, že díky grantu mohou zůstat ve své profesi, ve svém výzkumu na čas finančně nezávislí. Ale musí si stanovit směr, vytvořit tým lidí a vést je.“

Vedoucí osobností v pravém slova smyslu se stěží může stát někdo egocentricky založený, kdo má pocit, že mu svět leží u nohou. Je důležité využít příležitost pro rozvoj svého talentu ve prospěch společnosti," dodává profesor Strakoš.

<https://cuni.cz/UK-6311.html?locale=cz&news=20906>